

voditelyam-popravshim-v-dtp-v-usloviyakh-voyennogo-polozheniya (дата звернення : 19.05.2022).

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

КАМАРДІНА Юлія

кандидат юридичних наук

доцент кафедри права

Маріупольського державного університету

Безумовно, найголовнішим завданням будь-якої держави та місцевого самоврядування, як найбільш наближеною до населення та його проблемам є втілення в життя інтересів людей, формування державної та локальної політики з урахуванням громадської думки, заявленої в тих чи інших формах. Реалізація політики можлива через створення певних взаємовідносин між індивідом, суспільством та державою, втілених у правах людини.

Права людини представляють собою сукупність моральних норм, які в суспільстві визнані та вважаються важливими, але це не раз і назажди усталений набір дефініцій, а цінності, які можуть змінюватися з просуванням суспільства в руслі демократизації. Щоб становище з правами людини в Україні розвивалося, необхідно виконання однієї незаперечної аксіоми: їх потрібно розуміти, усвідомлювати та сприймати як суспільно значиму цінність.

За останні чверть століття в світі все частіше звертають увагу на тему прав людини. Термін «права людини», мабуть, – один із найпопулярніших у низці демократичних держав. У системі прав людини стверджується, що кожна людина має певні свободи та права на отримання економічних, соціальних та політичних благ тільки через те, що є людською істотою. Їх захист здійснюється за допомогою інструментів та норм у галузі прав людини. Держави несуть основну відповідальність за застосування норм у галузі прав людини, оскільки ратифікують їх, проте відповідальність держави поширюється попри всі рівні влади, і навіть інші інститути, яким держави передають свої повноваження.

Закріплюючи положення про захист прав та свобод людини та громадянина, Конституція України у ст. 140-146 [1] не встановлює обов'язки місцевого самоврядування щодо забезпечення та захисту прав і свобод людини та громадянина, проте встановлює, що вони визначають діяльність місцевого самоврядування. На міжнародному рівні захист прав людини також не віднесено до сфери компетенції органів місцевого самоврядування.

Водночас не можна повністю виключати органи місцевого самоврядування серед суб'єктів, які забезпечують захист права і свободи, оскільки серед основних напрямів діяльності органів місцевого самоврядування за рішенням питань місцевого значення особливе місце приділяється функції захисту прав та інтересів населення територіальної громади, з реалізацією якої пов'язують всі інші функції місцевого самоврядування. Так, Ю.В. Камардіна та Ю.В. Ковейно справедливо зазначають, що «оскільки права органів місцевого самоврядування та права місцевого самоврядування в цілому детерміновані розумінням суспільства того, що зміцнення публічної влади на місцях не може бути ефективним та корисним для суспільства загалом, якщо держава не створює належних умов реалізації права на захист» [2, с.61]. Отже, саме місцеве самоврядування загалом та його органи представляють особливий недержавний рівень єдиної конституційної системи забезпечення та захисту основних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Захист права і свободи людини пов'язані з діяльністю органів місцевого самоврядування, здійснюваної у разі порушення суб'єктивних прав, тобто передбачає заходи щодо відновлення порушеного права. Органи місцевого самоврядування об'єктивно зацікавлені в реальному захисті прав громадян, які забезпечуються діяльністю органів місцевого самоврядування з виконання власних та делегованих повноважень крізь призму яких безпосереднього здійснюється забезпечення життєдіяльності населення територіальної громади, перелік яких міститься у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3]. Однак у вказаних нормах питання захисту прав та свобод людини та громадянина не віднесені законодавцем до повноважень органів місцевого самоврядування. Разом з тим повноваження безпосереднього життєзабезпечення здебільшого пов'язані з наданням або організацією надання соціальних послуг конкретному громадянину або групі громадян, які проживають у відповідній територіальній громаді, а отже, спрямовані на забезпечення та захист прав і свобод людини і громадянина.

Місцеве самоврядування, на відміну від державної влади, покликане забезпечувати самостійне вирішення населенням питань місцевого значення, що здійснюється за допомогою ефективно функціонуючих демократичних інститутів, що виражають інтереси та волю населення територіальної громади. Це передбачає розвиток демократії на місцевому рівні, підтримку ініціатив та самодіяльності громадян, розвиток різних форм самоврядування, створення умов для самостійного вирішення населенням питань місцевого значення.

Основними інститутами місцевого самоврядування є:

- 1) пряме волевиявлення громадян у вирішенні питань місцевого значення;
- 2) органи та посадові особи місцевого самоврядування;

3) органи самоорганізації населення.

Загалом відповідальність за забезпечення та захист конституційних прав і свобод покладено на державу, а відповідні функції щодо забезпечення та захисту прав людини – на органи місцевого самоврядування, які за допомогою властивих їм методів, процедур та засобів повинні плідно сприяти державі у виконанні покладеного на неї конституційного обов'язку щодо забезпечення та захисту прав людини.

Так, основними формами правозабезпечувальної діяльності органів місцевого самоврядування є видання ненормативних правових актів; здійснення суспільно-організаційних дій або діяльності організаційно-інструктивного характеру; виконання матеріально-технічних дій і т.д. При цьому органи місцевого самоврядування укладають цивільно-правові договори, надають обов'язкові звіти, застосовують засоби безпосереднього примусу, беруть участь як позивачі або відповідачі у судах, застосовують численні та різноманітні загальнообов'язкові правила, що встановлюються центральними та місцевими органами влади, застосовують різні економічні санкції, заходи адміністративного примусу до порушників юридичних заборон галузевого, відомчого характеру, сприяючи цим захисту прав і свобод людини і громадянина.

Захист прав людини органами місцевого самоврядування надається через створення необхідних умов для реалізації конституційних прав і свобод громадян на місцевому рівні. У Конституції України зазначено низку прав і свобод людини і громадянина, до забезпечення яких відповідно з конституційними нормами безпосередньо стосуються органів місцевого самоврядування, тобто які можуть бути реалізовані громадянами на місцевому рівні:

1) З метою реалізації конституційних прав та свобод людини та громадянина посадові особи органів місцевого самоврядування не мають права перешкоджати зверненню особи із заявою чи скаргою до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, міжнародні організації, що здійснюють захист прав людини, а також у національні та міжнародні громадські організації та засоби масової інформації.

2) Право громадян обирати та бути обраними у орган місцевого самоврядування сприяє участі населення в управлінні справами муніципальних утворень, а, отже, через такої участі громадяни отримують можливість захищати свої права та права інших осіб. Усі громадяни, які досягли віку 18 років, мають право обирати та бути обраними до представницьких органів місцевого самоврядування.

3) Захист прав громадян реалізується неприпустимістю застосування нормативних актів, що порушують права, свободи та обов'язки людини і громадянина, якщо вони не були опубліковані у встановленому законодавством порядку, що передбачає відкритість місцевої правотвор-

чості та обов'язковість доведення до відома громадян усіх правових актів.

4) Вільне здобуття інформації про діяльність органів місцевого самоврядування – важлива складова процесу захисту прав громадян місцевому рівні.

Цей перелік не є вичерпаним і потребує подальшого доопрацювання у подальших дослідженнях за цією темою.

Підсумовуючи розгляд ролі органів місцевого самоврядування у захисті прав громадян, слід зазначити, що подібна їх діяльність має соціально-значущий характер. Отже, органи місцевого самоврядування не повинні відмовлятися від захисту прав та інтересів громадян територіальної громади, використовуючи вже накопичений досвід у даній сфері, і мають бути включені до системи органів захисту права і свободи людини і громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: станом на 1 вересня.2016: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Камардіна Ю.В., Ковейно Ю.В. Захист прав органів місцевого самоврядування в Україні: теоретико-правові засади. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: право. Вип. 19. 2020. С. 61-67.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 28097ВР. *Голос України*. 1997. № 24. Ст. 170.

НОВЕЛИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА»

КИРИЛЮК Алла

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

1 січня 2023 року набув чинності новий Закон України «Про авторське право та суміжні права». Він прийшов на зміну застарілому документу від 1993 року.

Головним чинником прийняття нового Закону є підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, згідно з положеннями якої, Україна взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації законодавства з європейським. Основною метою даного Закону є імплементація норм директив ЄС у сфері авторського права, удосконалення правового регулювання питань стосовно здійснення та захисту особистих немайнових та майнових